Lærervejledning

Kan du træffe den rigtige beslutning i sygestien?

Denne lærervejledning hører til PowerPoint-præsentationen “Kan du træffe den rigtige beslutning i sygestien?”, som du finder på SILO.

Præsentationen indeholder 7 cases med søer og polte, som på hver sin måde er udfordret. Driftsledere har filmet alle cases, mens de stod over for det pågældende dyr. Du ser, hvad driftslederne valgte at gøre, og hvorfor. En grisedyrlæge har gennemgået materialet fagligt. Du kan bruge casene som oplæg til diskussion i klassen.

Sådan bruger du casene

1. Afspil casen for eleverne.
2. Eleverne afgør hver for sig, hvad der skal ske med dyret. Hver case har 4 valgmuligheder, og eleverne kan vælge én eller flere handlinger. Du kan lade eleverne stemme, fx med Kahoot eller kortafstemning, så I kan se, hvad klassen vil gøre i den pågældende case.
3. Afspil casen igen, og diskuter den sammen med eleverne.

Det finder du til hver case

- Spørgsmålet og de fire valgmuligheder, som eleverne skal tage stilling til
- Hvad du ser på filmen
- Dyrets historie og hvad der skete med det i besætningen
- Refleksioner, der udfordrer elevernes vurderinger af dyret. Refleksionerne tvinger eleverne til at tage mere nuanceret stilling, og de udløser diskussioner om god og dårlig dyrevelfærd og om typiske dilemmaer i praksis.

Husk at fortælle eleverne

- Det kan ikke undgås, at grise bliver syge.
- Det er ok at være i tvivl. **Det vigtige er at gøre noget.**
- De skal spørge sig selv, om de har lyst til at se dyret i fjernsynet.
- De skal rådføre sig med dyrlægen, chefen og kollegerne.
- De skal fortsat være kritiske og tage ansvar for grisene.

God fornøjelse!

Overblik over casene

Case	Slide	Emne
Case 1	2	So med skuldersår
Case 2	3	Nedstemt so
Case 3	4	So på græsmark
Case 4	5	Drægtig so med klovbyld
Case 5	6	So i sygesti med støttehalt bagben
Case 6	7	Polt på drivgang
Case 7	8	Polte med halebid

STØTTET AF
Svineafgiftsfonden

Case 1 – So med skuldersår

Film: slide 2 i PowerPoint-præsentationen

Spørgsmål til eleverne

Vi er i farestalden. Soen har haft en skulderkappe på. Hvad vil du gøre ved den?

- Sætte soen ind i løbestalden
- Sætte soen i sygesti
- Slagte soen, når skuldersåret er helet
- Aflive soen

Eleverne kan vælge flere svar.

Det ser du på filmen

- En so med skuldersår.
- Såret er et svært skuldersår med en diameter på ca. 5 cm.
- Er du i tvivl, kan du bruge en skuldersårsmåler til at måle sårets diameter.

Soens historie

- Soen blev fravænnet, sat i sygesti og slagtet efter 14 dage.
- Soen skulle ikke fortsætte i produktionen, fordi skuldersåret ville komme igen, næste gang soen kom i farestalden.

Refleksioner

Spørgsmål til diskussion

- Hvor lang tid tager det, før et skuldersår heler?
- Hvordan ånder såret, når soen har en skulderkappe på?
- Vil du lade soen gå i sygestien, så længe såret er om at hele? Også hvis soen optager en sygesti, så andre og mere syge søer ikke kan komme ind?
- Skal sygestien have gummimåtte, halm eller savsmuld, så skuldersåret heler hurtigere?
- Må soen indgå i produktionen igen?

Faglige pointer

- Et svært skuldersår er mindst 5 cm, har ofte en fortykket rand og går i dybden.
- Du skal fortsat tjekke, at såret heler som planlagt, også når soen har en skulderkappe på.
- Skuldersåret heler bedst og hurtigst, når soen går på et blødt underlag, og du smører såret med salve eller lignende.
- Det er ikke lovligt at sende en so med et åbent sår til slagtning.
- Søer, der én gang har haft skuldersår, får som oftest skuldersår igen. Vi anbefaler derfor at udsætte soen, når såret er helet, eller at aflive soen med det samme.
- Denne so burde højst sandsynligt være udsat allerede efter sidste kuld.

Baggrundsinformation om skuldersår

Læs mere i Fødevarestyrelsens skuldersårsvejledning (opdateret marts 2024).

Sådan vurderer du et skuldersår på et levende dyr

Vurdering	Beskrivelse
Ingen eller små skuldersår	Ingen hudforandringer, eller hudforandringer og sår, der er mindre end 2 cm på det bredeste sted.
Lette skuldersår	Et tilnærmelsesvist rundt sår med tydelige kanter, der er mindst 2 cm på det bredeste sted, men som ikke er et svært skuldersår.
Svære skuldersår	Et tilnærmelsesvist rundt sår med tydelige kanter, der er mindst 5 cm på det bredeste sted og er omgivet af en fortykket rand.

Sådan vurderer du et skuldersår på en død so

Ved obduktion vurderer man skuldersåret i grader fra 0 til 4. Grad 1 og 2 regnes for mindre skuldersår. Grad 3 og 4 regnes for alvorlige skuldersår. De alvorlige skuldersår er uacceptable ifølge dyreværnsloven.

Grad	Beskrivelse
Grad 0	Ingen skuldersår, eller sår som sandsynligvis stammer fra slagsmål.
Grad 1	Skuldersår, der kun omfatter overhuden, med en moderat sårskorpe.
Grad 2	Skuldersår, der omfatter overhuden, med omfattende sårskorpe og/eller let arvævsdannelse.
Grad 3	Skuldersår, der går ind i underhuden, med voldsom arvævsdannelse.
Grad 4	Skuldersår, der går helt ind i muskulaturen, eventuelt med blotlagt skulderbladsknogle.

Case 2 – Nedstemt so

Film: slide 3 i PowerPoint-præsentationen

Spørgsmål til eleverne

Vi er nu kommet ind i en sygesti. Her går en so, som har været i behandling i 3 dage efter dyrlægens anvisninger. Hvad gør du nu?

- Behandler soen igen
- Lader soen blive i sygestien
- Afliver soen
- Slagter soen

Eleverne kan vælge flere svar.

Det ser du på filmen

- Soen har smerter i maveregionen.
- Soen har en anstrengt vejrtrækning.
- Soen går ikke stabilt.

Soens historie

- Soen kom ind i farestalden i fin form.
- Under faringen er soen enten kommet til skade eller har ødelagt noget i bagpartiet. Begge bagben er meget ustabile, og soen har meget svært ved at rejse sig. Det ser ud til, at soen har fået skader på musklerne i baglårene.
- Soen kom i sygesti og blev behandlet.
- Siden blev soen aflivet, fordi den var for ustabil til at gå op på lastbilen til slagtning.

Refleksioner

Spørgsmål til diskussion

- Hvad er slagtefristen, når du har behandlet en so?

Faglige pointer

- Slagtefristen afhænger af præparatet.
- Skal soen slagtes, skal den selv kunne gå op på lastbilen. Ellers skal du aflive den.

Case 3 – So på græsmark

Film: slide 4 i PowerPoint-præsentationen

Spørgsmål til eleverne

Nu er vi kommet udenfor. Du fodrer søerne i faremarken, og denne so går hen mod dig. Hvad gør du ved soen?

- Sætter soen i sygesti
- Giver soen smertestillende
- Venter og ser tiden an til i morgen
- Sender soen til slagtning

Eleverne kan vælge flere svar.

Det ser du på filmen

- Soen nikker, når den går.
- Soen har ondt i højre forben.

Soens historie

- Soen har haft et ømt forben i længere tid.
- Soen har fået smertestillende medicin i foderet (oral Pyrocam).
- Ca. en uge efter filmoptagelsen blev soen fravænnet og sendt til slagtning.
- Vurderingen var, at soen ikke blev bedre.

Refleksioner

Spørgsmål til diskussion

- Hvad ville der ske med soen, hvis den gik i et indendørs system?

Faglige pointer

- Soen skal selv kunne gå fra farehytten til fodertruget, og det er ofte langt.
- Behandler du soen med antibiotika, er tilbageholdelsestiderne lange i økologisk produktion.

Case 4 – Drægtig so med klovbyld

Film: slide 5 i PowerPoint-præsentationen

Spørgsmål til eleverne

Vi ser ind i en drægtighedsstald og ser denne so. Hvad vil du gøre ved soen?

- Sætte soen i sygesti
- Behandle soen med antibiotika og smertelindrende medicin
- Lade soen blive gående i stien
- Sende soen til slagtning

Eleverne kan vælge flere svar.

Det ser du på filmen

- En so, der går i drægtighedsstalden.
- Soen trækker lidt på venstre bagben, når den går på spalterne.
- Soen har en klovbyld på venstre bagben.

Soens historie

- Soen blev insemineret den 29. april, og den forventede faring var den 21. august.
- Personalet tog soen ud af drægtighedsstalden og satte den i sygesti, fordi den havde en klovbyld på venstre bagben.
- 7. juli: Soen blev behandlet med Ethacilin og Metacam.
- 21. juli: Soen blev behandlet igen med Engemycin og Metacam i 5 dage.
- 30. juli: Filmen blev optaget.
- Soen kom ind i farestalden og blev efterfølgende slagtet.

Refleksioner

Spørgsmål til diskussion

- Hvornår skal soen i sygesti og behandles?
- Hvornår skal du behandle soen og lade den blive i drægtighedsstien?

Faglige pointer

- Soen går ok, så du kunne godt behandle den i drægtighedsstien.
- Det er svært at opdage klovbylder.
- Det tager lang tid at helbrede en klovbyld.
- Antibiotika virker ikke særlig godt, fordi blodgennemstrømningen til kloven er lille.

Case 5 – So i sygesti med støttehalt bagben

Film: slide 6 i PowerPoint-præsentationen

Spørgsmål til eleverne

Vi kigger ind i en sygesti. Soen er drægtig og har fået én behandling, men den er ikke blevet bedre. Hvad vil du gøre ved soen?

- Give soen endnu en behandling
- Aflive soen
- Lade soen gå i sygestien, indtil den har faret
- Lade soen gå i sygestien, indtil den kan slagtes

Eleverne kan vælge flere svar.

Det ser du på filmen

- Soen går i en sygesti.
- Soen er støttehalt på venstre bagben.
- Soen har mange blå streger på ryggen. De viser, at soen er blevet behandlet flere dage eller gange.

Soens historie

- Ca. 1 måned før faring tog personalet soen ud af drægtighedsstien og satte den i en aflastningssti.
- I aflastningsstien fik soen én behandling, men den blev ikke bedre. Derfor flyttede personalet soen til en sygesti med spåner, hvor den fik behandling nr. 2. Det er her, filmen er optaget.
- Efter behandlingen ventede personalet 2–3 dage, men soen blev ikke bedre.
- Soen blev aflivet.

Refleksioner

Spørgsmål til diskussion

- Kan soen selv gå op på slagtebilen?
- Soen har smerter. Kan vi forsvare at lade den blive gående til faring?
- Hvis soen gik udendørs, kunne den så selv gå til fodertruget?

Faglige pointer

- Skal soen slagtes, skal du tage højde for tilbageholdelsestiden, som ofte er lang.
- Du må ikke sende en højdrægtig so til slagtning i den sidste 1/10 af drægtighedsperioden.

Case 6 – Polt på drivgang

Film: slide 7 i PowerPoint-præsentationen

Spørgsmål til eleverne

Vi er ved at sætte polte ind i løbestalden og følger denne polt på gangen. Hvad gør du ved polten?

- Sætter polten ind i løbestalden
- Lader polten blive i poltestalden, fordi den ikke er stor nok
- Sætter polten i sygesti
- Slagter polten

Eleverne kan vælge flere svar.

Det ser du på filmen

- Polten trækker på højre bagben.
- Polten er bjørnefodet (bløde koder).
- Polten hænger på forbenene i stedet for at have stejle koder.

Poltens historie

- Polten er på vej ind i løbestalden.
- Personalet var i stor tvivl om, om de skulle sende polten til slagtning. De spurgte sig selv: Kan polten klare sig ude på marken? Kan den selv komme hen til fodertruget? Er der stor risiko for, at vi må sætte den ud efter kort tid?
- Polten fik en ekstra chance og blev behandlet.
- Behandlingen virkede, og polten blev løbet.

Refleksioner

Spørgsmål til diskussion

- Stiller du andre krav til polten, hvis den skal løbes i et indendørs system?

Faglige pointer

- Sæt kun polte ind, der går godt på benene.
- Casen er en gråzone. Soen holder sandsynligvis ikke i ret mange kuld.
- En tur i sygesti kan sandsynligvis rette lidt på bagbenene, men forbenene har stadig det samme problem.

Case 7 – Polte med halebid

Film: slide 8 i PowerPoint-præsentationen

Spørgsmål til eleverne

Du skal sortere polte. Hvad vil du gøre ved denne polt?

- Sætte polten i sygesti
- Sende polten til slagtning
- Flytte polten til løbestalden
- Løbe polten i sygestien

Eleverne kan vælge flere svar.

Det ser du på filmen

- Polten har en lang hale.
- Polten har et tydeligt halebid.
- Halebidet er et åbent og friskt sår.

Poltens historie

- Polten har haft en intakt hale siden fødslen.
- Halebidet opstod i løbet af natten, mens polten gik i poltestalden.
- Personalet satte polten over i en tom sti, så den kunne gå alene. De kunne ikke umiddelbart finde bideren.
- Personalet gav poltens hale sårspray og gav polten smertelindrende medicin. De observerede polten i flere dage.
- Såret er nu helet. Polten går stadig alene og indgår i produktionen som planlagt.
- Et par dage senere opstod der endnu et halebid i poltestien. Efter 20 minutters observation fandt personalet bideren.
- Personalet gav poltene ekstra sojaskrå og sliksten, og det skabte ro.

Refleksioner

Spørgsmål til diskussion

- Hvilken strategi vælger du: at finde bideren eller at sætte den halebidte polt i sygesti?
- Kunne polten slagtes?
- Skal du udsætte polten, eller kan du løbe den?
- Hvordan forebygger du halebid?

Faglige pointer

- Havde det været en slagtegris, ville vi anbefale at sætte den i sygesti og behandle den efter dyrlægens anvisninger, så såret kan hele.
- Du må ikke levere grise med åbne sår. Skal polten slagtes, skal såret først være helet.
- Du kan forebygge halebid ved at:
  - øge proteinindholdet i poltefoderet
  - give afvekslende rode- og beskæftigelsesmateriale
  - holde øje med hængende haler